

Vedrana Juričić UDK 025.31 :78

JEDINSTVENI STVARNI NASLOV ZA GLAZBENE PUBLIKACIJE UNIFORM TITLES FOR PRINTED MUSIC

SAŽETAK

Glazbena djela, prvenstveno u notnom i auditivnom obliku, objavljuju se s brojnim jezičnim i sadržajnim varijantama stvarnih naslova. Pri kataložnom pretraživanju to otežava ili onemogućava a) identifikiranje konkretnog intelektualnog entiteta, b) okupljanje na jednom mjestu - u katalogu - svih izdanja, obradbi, preradbi i sl. nekog djela u posjedu biblioteke i c) razlikovanje djela koja imaju slične bibliografske karakteristike, kao npr. djela s generičkim stvarnim naslovima "sonata", "simfonija" i sl. Stoga je primjena jedinstvenog stvarnog naslova pri kataložnoj obradbi glazbenih publikacija jedan od načina na koji se spomenuti problemi mogu najdosljednije rješavati. Predložene upute o izradbi jedinstvenog stvarnog naslova temelje se na dijelu pravilnika AACR2 iz 1978 (od točke 25.25 do točke 25.36 C.), u kojem je ova problematika iscrpno obrađena. Pri njihovu sastavljanju odabrani se predložak nije u potpunosti slijedio, a učinjena odstupanja imaju zadatak da zadovolje potrebe naših biblioteka i našeg jezičnog područja.

SUMMARY

Musical works, mainly notes or in audial form, are published with numerous language and content variations of their titles. This fact frequently impedes the following activities of cataloguing: a) identification of intellectual identity, b) gathering in the catalogue of all editions, arrangements, transcriptions, etc. of works in possession of the library, c) distinction of works with similar bibliographic characteristics, e. g. works with generic title "sonata", "symphony", etc. Because of all this the use of uniform titles in cataloguing of musical works is one of the ways to eliminate the above mentioned problems. The proposed instructions for the creation of uniform titles are based on the part of the AACR2 rules from 1978 (items 25. 25.)

VJESNIK BIBLIOTEKARA HRVATSKE

- 25.36 C.) which discuss this topic most comprehensively. The proposed model was not applied consequently since we had to comply with the specific needs of our libraries and of our linguistic community.

Upotreba jedinstvenoga stvarnoga naslova u kataložnoj obradi publikacija nije novijega datuma, iako je pod tim nazivom prihvaćen tek od Pariških načela iz 1961. (1) Općenito se smatra da je Panizzi, rabeći utvrđene formalne odrednice poput "Academies", "Ephemerides", "Dictionaries", "Liturgies", "Bible" i dr. za anonimne publikacije i one višestrukoga autorstva, prvi uveo u upotrebu ono što mi danas nazivamo jedinstvenim stvarnim naslovom. (2) Povijesni je razvoj njegova oblikovanja i primjene posebno bogat u američkom bibliotekarstvu, a predvodnicu mu valja potražiti u praksi Library of Congress. Može se pretpostaviti da je centralni kartični katalog ove velike biblioteke već od samih početaka bio organiziran na osnovama jedinstvenoga stvarnoga naslova. Prema Spaldingu (3) takva se tvrdnja može potkrijepiti najranijim tiskanim zapisom na ovu temu, koji je autor uspio pronaći - "Translations - Note of original title" iz 1916. godine. U njemu se preporuča navođenje izvornoga stvarnoga naslova (olovkom u gornjem desnom uglu listića iza autorova imena), pod kojim sve prijevode nekog djela treba okupljati na jednome mjestu u katalogu. Autor smatra da spomenuta nadopuna kataložnim pravilima Library of Congress predstavlja tek pismeno svjedočanstvo već ustaljene prakse u ovoj biblioteci budući da pri praktičnoj provjeri njezinih kataloga nije naišao na odstupanja od spomenutoga načela. Pored toga, i ranija Cutterova pravila iz 1891. i 1904. propisuju okupljanje svih prijevoda nekoga djela na isti način na koji se oblikuje stvarni naslov.

Za glazbene se publikacije jedinstveni stvarni naslov koristi u nekim američkim bibliotekama već tijekom gotovo cijeloga ovoga stoljeća, iako se prva razrađena pravila javljaju tek 1941. u SAD, kada Music Library Association izdaje "Code for cataloging music" (4). U srpnju 1943. Library of Congress donosi definitivnu odluku o tiskanju i distribuciji kataložnih listića za sve vrste glazbenih publikacija, koji obvezatno moraju sadržavati jedinstvene stvarne naslove.

Neposredna i kontinuirana primjena jedinstvenoga stvarnoga naslova u praksi odrazila se na teoretskom planu pojavom sve razrađenijih i sveobuhvatnijih uputa o njegovoj upotrebi u okviru američkih i međunarodnih općih i specijalnih kataložnih pravilnika. Spomenimo ALA cataloging rules for author and title entries (ALA, 1949) (5), Rules for descriptive cataloging in the Library of Congress (LCRDC, 1949) (6), Code for cataloging music and phonorecords (MLA, 1958) (7), Code international de catalogage de la musique, 5 sv. (IAML, 1957-) (8), Anglo-American cataloguing rules, 1. i 2. izd. (AACR, 1967, 1978) (9).

Među njima vrijedi istaknuti LCRDC 1949. u kojem su izgrađeni temelji za kasnije detaljno razrađena načela upotrebe jedinstvenoga stvarnoga naslova u AACR 1 te posebno AACR 2, pravilniku čiju primjenu predlažemo ovom prilikom.

Terminološka je neujednačenost nezaobilazan pratilac povijesti jedinstvenoga stvarnoga naslova i podjednako je bila nazočna u praksi, stručnoj literaturi i spomenutim pravilnicima. Tako je u prvom pravilniku MLA 1941. korišten izraz "conventional title", koji je vodio porijeklo iz uvjerljivo konvencionaliziranoga sistema elemenata za identifikaciju propisanih za stvarne naslove s generičkim izrazima (sonata, simfonija i dr.), uz koje su nužni uobičajeni podaci o broju opusa, tonalitetu i sl. Pravilnik IAML 3 prednost daje nazivu "filing title", čime je kao najznačajnija istaknuta uloga jedinstvenoga stvarnoga naslova pri nizanju odnosno ulaganju kataložnih jedinica u katalog. Izrazom "uniform title" u ALA 1941. definiran je gotovo na isti način na koji je u AACR 1 upotrijebljen naziv "conventional title", tj. ne u značenju izvornoga stvarnoga naslova, već stvarnog naslova pod kojim je neko djelo općenito poznato itd. Kako je spomenuto, u Pariškim je načelima iz 1961. riješena dotadašnja terminološka nedosljednost- rabi se izraz "jedinstveni stvarni naslov" (uniform title), koji objedinjuje i izvorni i konvencionalni ili uobičajeni stvarni naslov. Odabrana je sintagma spretno i prikladno omogućila neutralnost samoga naziva s obzirom na ishodište za odabir stvarnog naslova (izvorni ili uobičajeni) i detalje njegova oblikovanja. Na tim je osnovama sročeno i u našem Pravilniku tumačenje toga pojma: "Utvrđeni oblik stvarnoga naslova nekoga djela pod kojim se u abecednom katalogu okupljaju sva izdanja toga djela, svi njegovi prijevodi, sve njegove preradbe itd. Jedinstveni stvarni naslov može biti izvorni ili uobičajeni stvarni naslov". (10)

Shodno spomenutoj definiciji, jedinstveni stvarni naslov ima istovremeno nekoliko zadataka:

- a) identificiranje konkretnog intelektualnog entiteta,
- b) okupljanje na jednome mjestu u katalogu svih varijanata nekog djela koje se javljaju pod različitim stvarnim naslovima (svih izdanja, obradbi, preradbi i sl.),
- c) razlikovanje djela koja imaju slične bibliografske karakteristike (npr. stvarni naslovi glazbenih djela koji sadrže generičke izraze "sonata", "simfonija" i sl.).

Publikacije jednog autora koje sadrže više djela ili ulomaka iz većeg broja autorovih djela, kao npr. sabrana djela, zbirke srodnih djela s obzirom na glazbeni oblik, izvodilački sastav i sl. okupljaju se na jednome mjestu u katalogu također pod jedinstveno utvrđenim oblicima stvarnih naslova (vidi t. 7. uputa u prilogu).

Primjena ovoga tipa stvarnih naslova neophodna je u kataložnoj obradi glazbene građe, kako notne tako i auditivne, a javlja se kao posljedica učestale promjenljivosti formalnih obilježja glazbenih publikacija imanentne promjenljivim modalitetima prezentacije i percepcije glazbenih sadržaja. Drugim riječima, u organizaciji kataloga glazbenih fondova veliki su problem brojne jezične i sadržajne varijante stvarnih naslova. Ove posljednje, između ostalog, javljaju se i zato što su glazbena djela "podložna" čestim obradbama, preradbama i sl., kako bi bila pogodna za drugačiji postav izvodilačkog sastava od izvornog, često se publiciraju, u cijelosti ili samo fragmentarno sa srodnim djelima istoga ili raznih autora, shodno namjeni mijenja im se grafička struktura prezentacije (partitura, klavirski izvadak, dionice i sl.) itd.

U glazbenoj su literaturi dva tipa stvarnih naslova: a) generički (11) (simfonija, sonata, koncert itd.) i b) distinktivni (12) (Peer Gynt, Slike s izložbe, Rhapsody in blue itd.). Oba se često preinačavaju, kako zbog opravdane jezične raznolikosti izdavačkih produkcija, tako i stoga što ne postoje standardi za oblikovanje naslovne strane u notnim publikacijama odnosno njoj odgovarajućega izvora podataka u fonodokumentima.

Nadalje, već činjenica da je glazbena notacija internacionalni "jezik" općeprihvaćen u svijetu, a zvučna percepcija još šireg dometa omogućava irelevantan odnos spram provenijencije nekog izdanja djela, posebno ako je ono s posve glazbenog aspekta dobro pripremljeno za tisak. Tako će neki komorni ansambl, student ili samo ljubitelj glazbe posegnuti za partituroom Mozartove serenade "Eine kleine Nachtmusik" bez obzira da li je na izvoru njemačkog izdanja, francuskog, talijanskog ili bilo kojeg drugog. Izvanglazbene razlike u izdanjima, što znači njihova raznojezična opremljenost, krajnjem će korisniku biti zanemarive, ako već posjeduje jedno od njih. Međutim, brojne su varijante naslova te skladbe, pa uz već spomenutu navedimo onu na francuskom jeziku "Petite musique de nuit", talijanskom "Piccola serenata notturna" i dr., što otežava i znatno usporuje pretraživanje u katalogu i bibliotekaru i korisniku ukoliko sva izdanja nisu objedinjena na jednome mjestu u katalogu pod jedinstvenim oblikom stvarnog naslova [Eine kleine Nachtmusik].

Isti je problem jezične raznolikosti kada su u pitanju i oni stvarni naslovi koji se sastoje isključivo iz generičkog izraza, tj. naziva za vrstu skladbe, koji je najčešće glazbeni oblik. Prema AACR 2, svi naslovi ovoga tipa navode se u jedinstvenom stvarnom naslovu na engleskom jeziku. U uputama koje ovdje donosimo predviđen je oblik na hrvatskom ili srpskom jeziku ili na jeziku kataložnoga centra kao najprikladnije i najlogičnije rješenje.

Nadalje, valja istaknuti da se glede ove vrste (ali i distinktivnih) stvarnih naslova zapaža veliko odstupanje u kompoziciji, značenju i ulozi naslova skladbi u odnosu prema naslovima literarnih i njima srodnih djela. U glazbi se njima samima vrlo često nedorečeno prezentira i identificira glazbeni sadržaj. Tako se, ponekad, iako nepotpun, npr. "Largo" G. F. Handela (što je tek arija iz autorove opere "Serse"), zbog opće prepoznatljivosti glazbenog ulomka, može čak i kao takav svrsishodno citirati u kataložne svrhe. Ipak, izdavači vrlo često dodjeljuju svojim izdanjima znatno osakaćene ili čak potpuno nove naslove, koji nemaju nikakva značenja. Primjerice, Telemannova skladba naslovljena kao "Suita" (u autorovu opusu ima ih nekoliko stotina) ili Purcelllov "Minuet" i mnogi drugi primjeri govore tome u prilog.

Da bi se izbjegla takva nedorečenost, konfuzija i moguća kolizija, kada se radi o stvarnim naslovima koji se sastoje samo od naziva za vrstu skladbe, dodatno ih valja označavati minimumom potrebnih elemenata - o izvodilačkom sastavu, broju opusa, tonalitetu i dr., kojima se tek jednoznačno može identificirati glazbeni sadržaj. Lako se može pretpostaviti kakve tek probleme mogu izazvati varijante jezika i redoslijeda spomenutih komponenata. Ilustrirajmo to na primjeru samo jedne od ukupno 32 Beethovenove klavirske sonate:

- Sonata quasi una fantasia per il clavicembalo o pianoforte. Opera 27. No. 2 (to je izvorni stvarni naslov),
- Beethoven's Moonlight sonata. Op. 27, no. 2,
- Deux sonates (quasi fantasies) No. 2, ut min.,
- Gran sonata per čembalo o pianoforte, opera 27, n.2.,
- Klaviersonate in Cis moli, Op. 27, No. 2,
- Sonata (Moonlight) in C sharp minor. Op. 27, no.2,
- Sonate, Op. 27, Nr. 2 (Die sogenannte Mondscheinsonate),
- Zwei Sonaten in Form von Fantasien. Op. 27, No. 2,
- Klaviersonate Nr. 14 cis-moll op. 27 Nr. 2, itd. (13)

Jedinstveni stvarni naslov, izrađen prema izloženim uputama, odnosno AACR 2, na kojemu se one temelje [Sonate, klavir, br. 14, op. 27, cis-mol], u funkciji je svih triju njemu dodijeljenih zadataka - identificiranja, okupljanja i razlikovanja, prvo samoga djela, drugo svih izdanja i treće svih izdanja sličnih bibliografskih karaktera. Uz olakšano ulaganje i pretraživanje kataložnih jedinica takav će naslov pomoći i katalogizatoru, jer će ga riješiti nedoumice pri odabiru redoslijeda nizanjanja komponenata naslova (budući da je utvrđen uputama) (14), a umanjit će i vjerojatnost eventualnog previda pri citiranju svih dijelova naslova.

Publikacijama antologijskoga tipa (zbirdkama triju ili više glazbenih djela ili ulomaka iz različitih djela) dodjeljuje se jedinstveni stvarni naslov posve različitih strukturalnih osnova od prije spomenutih. Taj se tip naslova u engleskoj terminologiji susreće pod nazivom "conventional collective title" (uobičajeni skupni stvarni naslov) (15). Ne temelji se ni na izvornom ni u užem smislu (prema definiciji u odjeljku Upute) shvaćenom uobičajenom stvarnom naslovu, što znači da se znatno razlikuje od glavnog stvarnog naslova na publikaciji, npr.: [Djela. Izbor], [Koncerti, klavir] itd. Kao što se iz spomenutih primjera može nazrijeti sastoji se od unaprijed točno utvrđenih kombinacija raznih izraza kojima se zbirke djela "opisuju" i u katalogu okupljaju na jednome mjestu s aspekta glazbene forme, izvodilačkog sastava i sl. U ovdje predloženim uputama za njegovo formiranje (vidi t. 7.2, 7.3, 7.5.b) nismo dosljedno slijedili AACR 2, prije svega, zbog "nezgrapnosti" naše glazbene terminologije. Naime, AACR 2 (t.25.36) predviđa upotrebu ovih kombinacija: 1. za zbirke koje sadrže djela namijenjena općim kategorijama izvodilačkih sastava: a) [Chamber music], b) [Choral music], c) [Instrumental music], d) [Keyboard music], e) [Vocal music] itd. i 2. za specifične izvodilačke sastave, kao npr. a) [Brass music], b) [Orchestra music], c) [Piano music], d) [String quartet music], e) [Violin, piano music] itd. Dosljedna primjena nekih od navedenih izraza u prijevodu na hrvatskom ili srpskom jeziku dala bi npr. u prvoj skupini naslov poput a) [Komorna glazba], d) [Glazba za instrumente s tipkama], e) [Vokalna glazba], a u drugoj naslove a) [Glazba za limene duhače], c) [Klavirska glazba], d) [Glazba za gudački kvartet], e) [Glazba za violinu i klavir], itd.

Iz spomenutih je primjera očito da se u našem jeziku ne može dosljedno osigurati prioritarno mjesto (u svim kombinacijama) nazivu za izvodilački sastav, već da mu u pojedinim slučajevima, a svi čak ovdje nisu navedeni, nužno prethodi riječ "glazba". To bi očito utjecalo na organizacijsku šarolikost kataloga i korisnikovo nesnalaženje u njemu, jer bi se time ionako već naglašeno artificijelna konstrukcija ove vrste naslova obogatila još jednim općim izrazom - "glazba". Stoga se čini prikladnije svesti broj takvih izraza na jedan jedini "Djela", u skladu s AACR 1 (North American Text, t. 239), iza kojega slijedi naziv za izvodilački sastav ili neka druga oznaka na način prikazan u t. 7.2, 7.3, 7.5 b priloženih uputa.

Naredni elementi jedinstvenoga stvarnoga naslova koji, u pravilu, dolaze na njegovo začelje, a misli se prije svega na 'podatak o jeziku liturgijskih tekstualnih predložaka i prijevoda vokalnih ili vokalno-instrumentalnih skladbi (vidi t. 4.2.4.3. uputa u prilogu) te na podatke o strukturi notnoga zapisa vokalnih i vokalno-instrumentalnih oblika (vidi u uputama t. 4.2.4.2), prije svega, služe za što neposrednije, a time i brže pretraživanje. Naime, na jednome mjestu u katalogu okupljaju sva istovrsna izdanja po spomenutim značajkama. Ako fondovi nisu veliki, ovi bi se elementi mogli izostaviti, to više što čine sastavni dio kataložnog opisa. Valja ipak istaknuti da u AACR 2 ova mogućnost nije predviđena, unatoč čemu se ne razabiru razlozi zbog kojih se ta, inače, maksimalistička verzija pravilnika ne bi mogla skratiti prema potrebi.

Višestrukost manifestacija glazbenih djela, a time i glazbenih publikacija posljedica je "prilagodljivosti" glazbenih sadržaja različitim modalitetima izvodilačke prakse. Shodno namjeni i svrsi djela, postavama izvodilačkih sastava, obrazovnoj razini izvodilaca i sl., glazbeno djelo mijenja svoju fizionomiju. Stoga je izvorna duhovna tvorevina skladatelja često predmet obradbe, preradbe i sličnih postupaka kojima se mijenja izvorni skladateljski modus prezentacije djela. Svako odstupanje od njega mora se označiti na istaknutom mjestu kataložne jedinice, prema AACR 2 kriticom "arr.", kojog kao ekvivalent na

hrvatskom ili srpskom jeziku najbolje odgovara kratica "obr.", i to na začelju jedinstvenoga stvarnoga naslova. Tako će općepoznata Ravelova orkestracija klavirske skladbe "Slike s izložbe" M. P. Musorgskog biti uvrštena u katalog pod jedinstveni stvarni naslov [Slike s izložbe; obr.]. Iz uputa koje slijede može se razabrati da se spomenuta kratica može javiti u svim formulacijama jedinstvenoga stvarnoga naslova, uvijek kao posljednji element.

Ovim smo se ukratko osvrnuli samo na najznačajnije momente u primjeni jedinstvenoga stvarnoga naslova te predložena rješenja njegova oblikovanja koja odstupaju od AACR 2. Valja istaknuti da se iz spomenutoga pravilnika izostavlja točka 25.31 B5. Njome se predlažu formulacije jedinstvenoga stvarnoga naslova za publikacije koje isključivo sadrže libretto ili tekstove solo-pjesama i sl. vokalno-instrumentalnih oblika uz uvjet da se one uvrštavaju pod autorsku odrednicu skladatelja, što AACR 2 predviđa kao mogućnost (vidi t. 21.28 A). Kako se to kosi s našim Pravilnikom (vidi 1. dio, član 27), po kojemu se kao autor publikacija ovoga tipa uzima pisac tekstualnoga predloška, to bi bilo neprimjereno pretpostaviti upotrebu spomenute t. 25.31 B5.

I na kraju, nekoliko riječi umjesto zaključka. Odabrani pravilnik AACR 2, među svim spomenutim pravilnicima, donosi najpotpunije upute o uporabi jedinstvenoga stvarnoga naslova. Iako ta činjenica ne mora nužno ukazivati na njegovu kvalitetu (kao i svi pravilnici posjeduje i nedostatke i prednosti u odnosu prema drugima), ipak valja primijetiti da su mnogobrojni problemi u katalogizaciji i organizaciji kataloga glazbene građe objektivno morali rezultirati tako velikim brojem pravila. Katalogizator će možda zbog toga biti zbunjen i neodlučan o početku njegove praktične primjene, no već prvi pokušaji pokazat će svrhovitost takve odluke.

Prema Brian Redfernu (16), pravila AACR 2 za jedinstveni stvarni naslov prikladna su i za manje fondove i, za razliku od drugih, posebno IAML 3, omogućuju takvu kompoziciju naslova koja je posebno podesna za korisnike najširih profila obrazovanja. Njihova je izradba, kao osnovni zadatak, pretpostavila okupljanje na jednome mjestu u katalogu svih izdanja stanovitog djela, dok je pitanje što praktičnijeg i jednostavnijeg nizanja kataložnih jedinica pod istom autorskom odrednicom potisnula u drugi plan. Ovom se zadatku osobita pažnja posvećuje u spomenutom pravilniku IAML 3, koji se, gdje je god to moguće, temelji na prioritetnom statusu brojčanih oznaka za glazbena djela (brojevima opusa i posebno brojevima tematskih popisa). Tako bi, prema ovim uputama, jedinstveni stvarni naslov Mozartove klavirske sonate u B-duru KV 570 glasio [Sonate. KV 570]. Očito je da ovaj način oblikovanja naslova na najjednostavniji način omogućava međunarodnu razmjenu informacija među različitim jezičnim područjima, kojoj je svrha ovaj pravilnik prvenstveno namijenjen, dok će "prosječnom" korisniku ovakav odabir elemenata naslova predstavljati uglavnom manje poznate podatke za identifikaciju djela.

Budući da je pravilnik AACR 2 dodijelio podatku o izvodilačkom sastavu mjesto u jedinstvenom stvarnom naslovu neposredno iza generičkoga izraza za glazbenu formu (npr. Mozart: [Sonate, klavir, KV 570, B-dur]), a ne brojevima opusa ili tematskoga popisa kao IAML 3, nužno nastaju svojevrsni abecedno-stručni nizovi unutar jedinica identičnoga autorskoga određenja. To je svakako slabija točka AACR 2 uputa za jedinstveni stvarni naslov, s obzirom na to da pretraživanje po predmetu ne potpada u osnovne funkcije abecedno-autorskoga kataloga, kojemu je prvenstveno namijenjen ovaj tip naslova.

Naredno pitanje koje se samo po sebi nameće pri primjeni jedinstvenoga stvarnoga naslova odnosi se na količinu dodatnih elemenata za identifikaciju (vidi t. 5.1). Dok AACR 1 propisuje navođenje maksimalnoga broja elemenata, čak naslova koji ne potječu od samoga autora (npr. Beethoven, Ludwig van: [Sonate, klavir, br. 14, op. 27, br. 2, cis-mol (Mondschein)], u drugom izdanju pravilnika AACR 2 taj je broj znatno reduciran, i to samo na one elemente koji se mogu brzo i lako ustanoviti (vidi t. 25.31 A1 u AACR 2). Kako svrha kataloga nije u funkciji izvora informacija općenito za neko područje znanosti i umjetnosti, pa tako i glazbe, već mora služiti kao informacijska baza o fondovima biblioteke, to se rješenje u AACR 2 čini prikladnije. Pored toga, reduciranim opsegom elemenata citira se jednostavnije, brže i uz manju vjerojatnost greške.

Iako smo ovom prilikom već u nekoliko navrata istakli neophodnost ovakva načina jednoznačnog identificiranja nekog djela u kataložne svrhe, valja ipak naglasiti da se on ne susreće u svim glazbenim bibliotekama, pa ni u onim zemljama s bogatom tradicijom i snažnim razvojem glazbenoga bibliotekarstva. Rješenja posvuda istih problema što se odnose na katalogizaciju publikacija ove vrste uglavnom se svode još na sistematsko raspoređivanje kataložnih jedinica ili njihovo redanje po brojevima opusa, naravno sve unutar iste autorske odrednice. Tako se prva mogućnost susreće u bibliotekama Francuske, Holandije, Austrije, Švicarske itd., a druga osobito u skandinavskim zemljama. Pravilnik IAML 2 (Limited Code) (17) za biblioteke koje ne upotrebljavaju jedinstveni stvarni naslov preporučuje stručni raspored jedinica istog autorskog opusa unutar pet glavnih skupina: kazališna djela, vokalna, instrumentalna, instruktivna djela i uputnice. Za svaku je skupinu predviđen dalji niz "podskupina", o kojima su dane najopćenitije upute. Tako se npr. instrumentalna djela s generičkim stvarnim naslovima raspoređuju ili po instrumentima ili po glazbenim formama, unutar kojih po brojevima opusa. Odabir "podskupina" ovisi o karakteru tog dijela autorova opusa i slobodnoj odluci katalogizatora, pa bi tako, na primjer, instrumentalna djela Stravinskoga bilo najjednostavnije rasporediti prema instrumentima, a ona iz Bachovog skladateljskog opusa prema glazbenim oblicima itd. Već je na prvi pogled očito da ovakav sistem ne omogućava da se na jednome mjestu u katalogu okupe sva izdanja nekog djela, već samo sva djela srodne glazbene vrste, pa se zato ne može smatrati adekvatnom zamjenom za jedinstveni stvarni naslov.

Zbog svega izloženoga nameće se zaključak da se primjenom jedinstvenoga stvarnoga naslova, prema uputama u AACR 2 ili u nekom od spomenutih pravilnika, najjednostavnije i najkonzistentnije može organizirati katalog glazbene građe. Stoga ne čudi da ga susrećemo u kataložnoj praksi najbogatijih glazbenih biblioteka svijeta - američkih, njemačkih, engleskih, talijanskih, u SSSRu i drugdje. Obvezatnost njegove primjene nije propisana standardima, pa odluku o tome može donijeti kataložni centar ponaosob. Ona će svakako ovisiti o veličini, funkciji i namjeni glazbene zbirke te kataložnoj praksi matične biblioteke ako se u njezinu sastavu nalaze glazbeni fondovi. Ipak, preporuke su mnogih bibliotekara da se jedinstveni stvarni naslov primjenjuje

bez obzira na veličinu fondova, i to u cijelosti sa svim predviđenim komponentama. Izostavljanje je moguće kada se njegova formulacija uopće ne razlikuje od glavnog stvarnog naslova obrađivane publikacije.

Pravilnik koji je u ovu svrhu odabran - AACR 2, pa i njegov dio koji se odnosi na jedinstveni stvarni naslov rađen je za potrebe engleskoga govornoga područja, ali se, uz stanovite već navedene preinake, može bez zapreka upotrebljavati i u nas. Razlog je tomu više, jer se AACR 2 oslanja na Pariška načela i tijesno vezuje uz ISBD standarde, koji čine osnovu i naše oficijelne kataložne prakse.

I na kraju čini se da je važno istaknuti nekoliko tehničkih detalja. Pravilnik AACR 2 ovdje ne donosimo u prijevodu niti ga u potpunosti slijedimo kao izvornik. Sva odstupanja od njega posebno su objašnjena u bilješkama. Također, izmijenjen je raspored točaka i njihova numeracija u odnosu prema AACR 2. Zadržan je, međutim, propis po kojemu se jedinstveni stvarni naslov navodi u uglatoj zagradi neposredno ispod odrednice i sva pravilnikom predviđena interpunkcija. Istaknimo i to da pri izradi ovih uputa nismo slijedili član 17. o jedinstvenom stvarnom naslovu u našem Pravilniku (1. dio), jer on ne dotiče specifičnu problematiku glazbenih publikacija, premda su neki propisi isti.

UPUTE ZA IZRADU JEDINSTVENOGA STVARNOGA NASLOVA

1. DEFINICIJE

1.1.

Stvarni naslov, shodno upotrebi u točkama 2-7, predstavlja riječ(i) kojoj (ima) se imenuje glazbeno djelo isključujući:

- a) podatak o izvodilačkom sastavu (čak i ako je takav podatak sastavni dio složenice pod uvjetom da ona sadrži i naziv za vrstu glazbe, tj. glazbeni oblik),
- b) podatak o tonalitetu,
- c) podatak o serijskom broju, opusu ili broju tematskog popisa djela,
- d) brojeve (osim ako čine sastavni dio stvarnog naslova),
- e) datum skladanja,
- f) pridjeve i epitete koji nisu sastavni dio izvornog stvarnog naslova djela.

1.2.

Izvorni ili originalni stvarni naslov. Stvarni naslov pod kojim je prvobitno izdano neko djelo na izvornom jeziku.

1.3.

Uobičajeni ili konvencionalni stvarni naslov. Stvarni naslov po kojem je neko djelo općenito poznato, a koji nije njegov izvorni stvarni naslov.

1.5.

Glazbeno djelo, prema upotrebi u točkama 2 - 7 znači:

- a) djelo jednodijelne kompozicijske cjeline koje se kao takvo izvodi u cijelosti,
- b) djelo složene kompozicijske cjeline sa zajedničkim stvarnim naslovom, čiji se dijelovi mogu zasebno izvoditi,
- c) skup djela označenih istim brojem opusa.

2. ODABIR JEDINSTVENOGA STVARNOGA NASLOVA

2.1.

Jezik. Odabir jezika jedinstvenoga stvarnoga naslova ovisi o vrsti stvarnoga naslova, tj. da li je:

- a) distinktivni stvarni naslov,
- b) stvarni naslov koji sadrži (i) generički izraz što općenito označuje vrstu glazbenog oblika.

2.2.

Distinktivni stvarni naslov (18)

2.2.1.

Pri odabiru jedinstvenoga stvarnoga naslova za neko glazbeno djelo prednost se daje izvornom stvarnom naslovu toga djela ako je on na engleskom, njemačkom, francuskom, talijanskom, latinskom ili jeziku kataložnoga centra. Za glavni stvarni naslov na publikaciji, a koji se razlikuje od jedinstvenoga stvarnoga naslova određenoga djela, izrađuje se sporedna kataložna jedinica. Npr.:

MOZART, Wolfgang Amadeus [Die Zauberflöte...] (19) The magic flute...

2.2.2.

Ako je, međutim, glazbeno djelo poznatije po nekom drugom, kasnijem stvarnom naslovu, taj se stvarni naslov uzima kao osnova za jedinstveni stvarni naslov:

MENDELSSOHN-Bartholdy, Felix

[Lieder ohne Worte...] Melodies for the pianoforte...

2.2.3.

Ako je izvorni stvarni naslov na jednom od jezika koji se razlikuje od onih spomenutih u t. 2.2.1, za jedinstveni stvarni naslov odabire se stvarni naslov na onom jeziku na kojem je glazbeno djelo općenito poznato u kataložnom centru:

BARTOK, Béla

[Modrobradov dvorac...] A kékszakállú herceg vára...

2.2.4.

Ako se ne može odrediti na kojem je jeziku stvarni naslov nekog glazbenog djela u najčešćoj upotrebi na području kataložnog centra, valja se pridržavati ovih preporuka:

- a) navodi se stvarni naslov na izvornom jeziku,
- b) određuje se privremeni oblik jedinstvenoga stvarnoga naslova na jednom od jezika iz t. 2.2.1. ili na jeziku kataložnoga centra,
- c) jedinstveni se stvarni naslov izostavlja.

2.2.5.

Ako je stvarni naslov predugačak i zamršen, prednost se daje:

- a) kraćem obliku stvarnoga naslova pod kojim se djelo obično navodi u bibliografskim izvorima, a ako on nije dostupan,
- b) stvarni se naslov skraćuje ili prikladnije formulira, npr.

SCHUETZ, Heinrich

[Historia der Auferstehung Jesu Christi...] Historia der frölichen und siegreichen Auferstehung unsers einigen Erlösers und Seligmachers Jesu Christi

2.3.

Generički stvarni naslov (stvarni naslov nekog djela koji sadrži isključivo naziv za vrstu glazbenoga oblika) (20). Ako stvarni naslov sadrži samo naziv za vrstu glazbenoga oblika u užem smislu ili naziv za tzv. slobodni glazbeni oblik, on se navodi na jeziku kataložnoga centra iako za isti naziv postoje srodni ili isti oblici naziva i na engleskom, njemačkom, francuskom ili talijanskom jeziku. Naziv se za glazbeni oblik navodi u množini ako je skladatelj napisao više od jednoga djela istoga formalnoga okvira.

2.3.1.

Trio sonate

Za djela 17. i 18. stoljeća s različitim stvarnim naslovima "sonata", "trio", "sonata a tre" i dr. upotrebljava se jedinstveni stvarni

naslov koji u osnovi sadrži naziv "tri sonate". Ta su djela obično namijenjena dvama sopranskim instrumentima i continuu (obično violončelu ili instrumentu s tipkama). Npr.:

CORELLI, Arcangelo

[Trio sonate...] Twelve sonatas for two violins and a violoncello, with a thorough bass for harpsichord or organ...

2.4.

Stvarni naslov glazbenoga djela sadrži i naziv za vrstu glazbenoga oblika

Ako je djelo čiji stvarni naslov sadrži i naziv glazbenoga oblika dio numeriranog niza skladbi iste vrste, kao jedinstveni stvarni naslov upotrebljava se naziv za glazbeni oblik na jeziku kataložnoga centra.

BEETHOVEN, Ludwig van

[Simfonije...] Sinfonia eroica...

3. IZVODILAČKI SASTAV

3.1.

Opći propisi

3.1.1.

Jedinstveni stvarni naslov, u pravilu, sadrži podatak o izvodilačkom sastavu ako se stvarni naslov djela sastoji samo od naziva za vrstu glazbenoga oblika. Podatku o izvodilačkom sastavu prethodi zarez.

Podatak o izvodilačkom sastavu sažeti je podatak o instrumentalnom i/ili vokalnom izvodilačkom sastavu za koji je glazbeno djelo izvorno napisano. Podatak se o izvodilačkom sastavu navodi na jeziku kataložnoga centra.

3.1.2. Podatak o izvodilačkom sastavu izostavlja se u ovim slučajevima:

a) kad se izvodilački sastav podrazumijeva iz samoga stvarnoga naslova

Koralna predigra (orgulje)

Misa (glasovi sa instrumentalnom pratnjom ili bez nje)

Uvertira (orkestar)

Simfonija (orkestar)

Solo-pjesma, Songs, Lieder, Gesänge i sl. (solo glas uz pratnju instrumenta s tipkama)

Ako se, međutim, izvodilački sastav razlikuje od onoga koji bi se podrazumijevao samim stvarnim naslovom, podatak se o njemu ipak navodi.

[Simfonije, orgulje...]

b) kad se stvarni naslov odnosi na glazbeno djelo koje se sastoji od skupine skladbi pod istim stvarnim naslovom ali na različite izvodilačke sastave ili samo na jedan niz skladbi iz takve skupine, npr.:

FESCH, Willem de

[Sonate...] 12 sonatas : six for a violin, with a thorough bass, several of them are proper for a German flute, and six for two violoncellos...

MONTEVERDI, Claudio

[Madrigali, knjiga 8...] (za 1-8 glasova i instrumentalnu pratnju)

c) ako za neko glazbeno djelo skladatelj nije označio izvodilački sastav (vidi 3.4.)

d) ako je navođenje podatka o izvodilačkom sastavu tako složeno da je prikladnije upotrijebiti neke druge elemente za identifikaciju (broj tematskog popisa djela, broj opusa itd., vidi točku 4).

MOZART, Wolfgang Amadeus

[Divertimenti, KV 251...]

3.1.3.

Podatak o izvodilačkom sastavu mora biti pobliže označen, ali ne smije sadržavati više od tri elementa (za izuzetke od ovog propisa vidi točku 3.2.3.3.), koji se navode ovim redom:

- a) glasovi,
- b) instrument s tipkama ako se javlja u kombinaciji s više od jednoga instrumenta druge(ih) kategorije(a),
- c) ostali instrumenti navode se prema redoslijedu kojim se javljaju u partituri:

[Sonate, violina, klavir...]

[Trija, klavir, klarinet, violončelo...]

3.1.4.

Ako se izvodilački sastav nekog glazbenog djela dijeli na dvije ili više dionica određenoga instrumenta ili glasa, iza naziva toga instrumenta ili glasa označava se broj dionica (arapskom znamenkom u uglatoj zagradi), osim ako se broj dionica ne podrazumijeva iz nekih drugih elemenata jedinstvenoga stvarnoga naslova (vidi primjere ad b):

a) [Scherza, flaute (2), klarineta (2)...] [Quartettino, violine (4)...]

ali

b) [Kvarteti, violina, viole, violončelo...] [Kvarteti, flaute, klarineta...]

3.2.

Instrumentalna glazba

3.2.1.

Djela za orkestar

Glede glazbenih djela koja su namijenjena instrumentalnim kombinacijama s većim brojem izvodilaca nego što ima dionica, podatak o izvodilačkom sastavu sadrži nazive "orkestar" (misli se na simfonijski), "gudački orkestar", "duhački orkestar" i sl.

HINDEMITH, Paul

[Simfonija, duhački orkestar...]

BARTOK, Béla

[Koncerti, orkestar...]

3.2.2.

Djela za solo instrument(e) i orkestar

3.2.2.1.

Djela koja su namijenjena solo instrumentu i orkestru ili kojem drugom pratećem instrumentalnom sastavu uvrštavaju se u katalog pod jedinstvenim stvarnim naslovom koji se sastoji od naziva za solo instrument i naziva za orkestar ili odgovarajući instrumentalni sastav:

[Rapsodije, violina, orkestar...]

[Koncerti, klavir, orkestar...]

3.2.2.2.

Ako je takvo djelo namijenjeno dvama instrumentima ili većem broju solo instrumenata, podatak o izvodilačkom sastavu koji se odnosi na solo instrumente navodi se prema točkama 3.2.3. i 3.2.4.

[Koncerti, klavirski trio, orkestar...]

[Koncerti, duhački kvartet, gudački orkestar...]

[Divertimenti, klarineti (2), gudački orkestar...]

[Koncerti, klavir, violina, violončelo, orkestar...]

3.2.2.3.

Ako je takvo djelo namijenjeno isključivo solo instrumentu(ima), podatak o izvodilačkom sastavu sastoji se samo od naziva za solo instrument(e), kako je propisano u t. 3.2.4.

[Koncerti, orgulje...]

[Koncert, fagot, klavir...]

3.2.3.

Djela za komorne sastave ili solo instrumente

Podatak o izvodilačkom sastavu za komorna glazbena djela navodi se na jedan od načina što ih navodimo ili njihovom kombinacijom, i to po ovom redoslijedu prvenstva:

- a) označavanjem jednoga od naziva standardnih kombinacija komornih sastava,
- b) pojedinačnim označavanjem instrumenata,
- c) označavanjem skupina instrumenata.

3.2.3.1.

Standardne kombinacije komornih sastava (stupac lijevo) oblikuju se u podatke o izvodilačkom sastavu za jedinstveni stvarni naslov na slijedeći način (stupac desno): (21)

gudački trio (violina, viola, violončelo) [Trija, gudači...]

gudački kvartet (2 violine, viola, violončelo) [Kvarteti, gudači...]

duhački kvartet (flauta, oboa, klarinet, fagot) [Kvarteti, duhači...]

duhački kvintet (flauta, oboa, klarinet, fagot, rog) [Kvinteti, duhači...]

klavirski trio (klavir, violina, violončelo) [Trija, klavir, gudači...]

klavirski kvartet (klavir, violina, viola, violončelo) [Kvarteti, klavir, gudači...]

klavirski kvintet (klavir, 2 violine, viola, violončelo) [Kvinteti, klavir, gudači...]

3.2.3.2.

Ako stvarni naslov komornoga djela ne sadrži riječ trio, kvartet, kvintet, već je djelo drugačije naslovljeno, tom se stvarnom naslovu dodaju navedeni nazivi za standardne kombinacije komornih sastava:

[Serenade, klavirski kvartet...]

3.2.3.3.

Za trija, kvartete i kvintete koji su namijenjeni drugačijim kombinacijama komornih sastava od navedenih, podaci o izvodilačkom sastavu sadrže iscrpne oznake svakog instrumenta ponaosob, pa i u većem broju od tri instrumenta, kako je propisano u točki 3.1.3. Za redoslijed navođenja instrumenata vidi točku 3.1.3.

[Kvarteti, violina, viola, violončelo, kontrabas...]

[Kvarteti, flauta, oboa, saksofon, fagot...]

[Kvinteti, klavir, violina, viola, violončelo, kontrabas...]

[Kvinteti, flauta, klarinet, fagot, rog...]

3.2.4.

Pojedinačno označavanje instrumenata

3.2.4.1.

U pravilu se, kad je god moguće, upotrebljavaju nazivi instrumenata koji se primjenjuju na području katalognog centra. (22)

3.2.4.2.

Stvarnim se naslovima djela pisanih za jedan klavir ili više klavira dodaje jedna od ovih oznaka:

klavir (znači 1 instrument, 2-ručno)

klavir, 4-ručno (znači 1 instrument, 4-ručno)

klavira (2) (znači 2 instrumenta, 4-ručno)

klavira (2), 8-ručno (znači 2 instrumenta, 8-ručno)

3.2.4.3.

Pri pojedinačnom označavanju instrumenata izostavljaju se ovi elementi:

a) oznaka za udezbu - in A, in F itd.,

b) oznaka za "veličinu" (registarsku varijantu) - sopran, alt, tenor, bas i sl.,

c) nazivi alternativnih instrumenata.

3.2.4.4.

Za šifrirani bas, bez obzira da li se navodi kao basso continuo, continuo, general-bas ili sl. upotrebljava se izraz "continuo":

LECLAIR, Jean Marie

[Sonate, violina, continuo...] Premier livre de sonates a violon seul avec la basse continue

Međutim, izraz "continuo" ne navodi se kao zaseban element podatka o izvodilačkom sastavu glede djela za orkestar, gudački orkestar i sl.:

VIVALDI, Antonio

[Koncerti, flauta, gudački orkestar...] Concerti für Flöte, Streichorchester und Basso continuo (Cembalo oder Klavier)

3.2.4.5.

Ako je djelo namijenjeno instrumentu s tipkama, pri čemu ni jedan od instrumenata ove vrste nije poimence naveden, a može se izvoditi na bilo kojem od njih, u podatku o izvodilačkom sastavu upotrebljava se izraz "instrument s tipkama":

GIBBONS, Orlando

[Fantazije, instrument s tipkama... Fantazia of four parts...

3.2.5.

Skupine instrumenata

Ako izvodilački sastav nekog glazbenog djela sadrži više od tri instrumenta čije se navođenje ne može obuhvatiti točkom 3.2.3, upotrebljavaju se ovi izrazi za skupine instrumenata:

- drveni duhači,

- limeni duhači,

- duhači (za drvene i limene duhače),

- udaraljke,

- trzalački instrumenti,

- instrumenti s tipkama,

- gudači,

- instrumentalni ansambl (za 4 ili više različitih instrumenata, što duhaćih, gudaćih, udaraljki itd.).

3.3.

Vokalna glazba

3.3.1.

Solo-glasovi

U podatku o izvodilačkom sastavu upotrebljavaju se ovi nazivi: sopran, mezzosopran, alt, tenor, bariton, bas ili prema potrebi - visoki glas, duboki glas i sl.

3.3.2.

Kada broj elemenata u podatku o izvodilačkom sastavu treba ograničiti na tri ili manje elemenata, a djelo je namijenjeno dvama ili većem broju solo glasova različitih kategorija, rabe se ovi izrazi:

mj. solo-glasovi (mj. je kratica za mješoviti)

m. solo-glasovi (m. je kratica za muški)

ž. solo-glasovi (ž. je kratica za ženski)

dj. solo-glasovi (dj. je kratica za dječji)

3.3.3.

Zborovi se označavaju na jedan od ovih načina (značenje kratica vidi u prethodnoj točki):

mj. zbor

m.zbor

ž. zbor

dj. zbor

3.3.4.

Za djela koja su namijenjena solo-glasu(ovima) i zboru u podatku o izvodilačkom sastavu izostavlja se oznaka solo-glasa(ova). Ako postoji i instrumentalna pratnja, podatak o njoj slijedi iza oznake zorskog ansambla.

3.3.5.

Solo-pjesme

Ako su solo-pjesme namijenjene glasu i instrumentu koji nije jedan od instrumenata s tipkama (vidi 3.1.2), u podatku o izvodilačkom sastavu navodi se naziv toga pratećeg instrumenta. (23)

[Chansons, uz gitaru...]

Za solo-pjesme bez instrumentalne pratnje na mjestu podatka o izvodilačkom sastavu navodi se izraz "bez pratnje".

3.4.

Neodređeni izvodilački sastav

Podatak se o izvodilačkom sastavu izostavlja:

a) kod komornih skladbi, osobito iz razdoblja renesanse, namijenjenih glasovima i/ili instrumentima,

b) kod instrumentalnih komornih skladbi za koje izvodilački sastav nije precizno utvrđen:

YOULL, Henry

[Canzonets] Canzonets to three voices...

Ako su pod istim jedinstvenim stvarnim naslovom dva ili više takvih djela s istim stvarnim naslovima, uz njih se nužno navodi dodatna oznaka koja se odnosi na broj glasova ili dionica, i to izrazima "5-glasno", "4-glasno" i sl., kako za vokalne, tako i za

instrumentalne dionice:

MORLEY, Thomas

[Canzonets, 4-glasno...] Canzonets, or, Little short songs to foure voyces...

MORLEY, Thomas

[Canzonets, 5, 6-glasno...] Canzonets, or, Little short aers to five and sixe voices...

4. OSTALI ELEMENTI ZA IDENTIFIKACIJU

4.1.

Stvarni naslovi koji sadrže samo naziv(e) za glazbeni(e) oblik(e)

Dva ili više djela istog autora ne mogu imati isti jedinstveni stvarni naslov. Stoga stvarni naslovi koji sadrže isključivo naziv za glazbeni oblik iziskuju navođenje dodatnih elemenata za identifikaciju, kako bi se izbjegle kolizije. Upotrebljavaju se ovim redoslijedom:

- a) serijski broj,
- b) broj opusa ili broj tematskog popisa djela,
- c) oznaka tonaliteta. Svakom elementu prethodi zarez.

4.1.1.

Serijski broj dodaje se ako su glazbena djela s istim stvarnim naslovom i istim izvodilačkim sastavom redom numerirana. Npr.:

[Kvarteti, gudači, br. 2...]

[Simfonije, br. 5...]

4.1.2.

Broj opusa dodaje se ako postoji i ako se lako može utvrditi:

[Trija, klavir, gudači, br. 1, op. 1, br. 1...]

[Sonata, klavir, op. 2, br. 1...]

[Simfonija, br. 1, op. 21...]

Ako se pojave kolizije u brojevima opusa glede djela s istim stvarnim naslovima i izvodilačkim sastavima ili ako je sveukupna numeracija autorovih djela nesređena i zamršena, iza oznake spornog broja opusa dodaje se u okrugloj zagradi naziv izdavača izvornog izdanja djela:

CAMBINI, Giovanni Giuseppe

[Dua, flauta, violina, op. 20 (Bland)...]

CAMBINI, Giovanni Giuseppe

[Dua, flauta, violina, op. 20 (LeDuc)...]

4.1.3.

Broj tematskog popisa autorovih djela dodaje se ako ne postoji ili se ne može s lakoćom utvrditi serijski broj i/ili broj opusa ili ako se upotreba broja tematskoga popisa čini prikladnijom. Navodi se u obliku koji je uobičajen u bibliografskim izvorima (KV 231, BWV 1068 itd.).

4.1.4.

Oznaka tonaliteta u pravilu se navodi za glazbena djela skladana do (zaključno) 19. stoljeća. Za djela koja su nastala u ovom stoljeću tonaliteta se označuje samo onda kada je jasno naznačen na publikaciji. Oblikuje se prema uobičajenoj praksi u nas (C-dur, a-mol itd.):

REIZENSTEIN, Franz

[Scherzo, klavir, op. 20, A-dur...] Scherzo in A for pianoforte...

REIZENSTEIN, Franz

[Trija, flauta, klarinet, fagot...] Trio for flute, clarinet and bassoon...

4.1.5.

Dalji elementi za identifikaciju

Ako elementi iz točaka 4.1.1. - 4.1.4. nisu dovoljni ili dostupni za identifikaciju dvaju ili više autorovih djela pod istim stvarnim naslovima i za iste izvodiлаčke sastave, upotrebljava se jedan od elemenata koji se odabire ovim redosljedom prvenstva i ispisuje u uglatu zgradu:

a) godina skladanja,

b) godina izvornog izdanja,

c) neki drugi element za identifikaciju (npr. mjesto skladanja, naziv izvornoga izdavača i sl.):

BARTOK, Béla

[Koncerti, violina (1938)...]

4.2.

Ostali stvarni naslovi, obradbe, preradbe i dr.

4.2.1.

Glede ostalih stvarnih naslova, tj. onih koji ne sadrže samo naziv(e) za glazbeni(e) oblik(e) rjeđe, dolazi do kolizija. Ako pak dva ili više glazbenih djela imaju isti stvarni naslov, u svrhu njihove identifikacije upotrebljava se ili podatak o izvodiлаčkom sastavu (prethodi mu zarez), odgovarajući opisni izraz (u okrugloj zagradi) te prema potrebi jedan od elemenata iz točaka 4.1.1. - 4.1.5. Npr.:

DEBUSSY, Claude

[Images, orkestar...]

DEBUSSY, Claude

[Images, klavir...] ne [Images, skladba za klavir...]

GRANADOS Y Campina, Enrique

[Goyescas (opera)...]

GRANADOS Y Campina, Enrique

[Goyescas (skladba za klavir)...] ne [Goyescas, klavir...]

PALESTRINA, Giovanni Pierluigi da

[Tu es Petrus (motet), br. 1]

PALESTRINA, Giovanni Pierluigi da

[Tu es Petrus (motet), br. 2]

PALESTRINA, Giovanni Pierluigi da

[Tu es Petrus (ofertorij)]

4.2.2.

Obradbe se unose pod autorsku odrednicu skladatelja i jedinstveni stvarni naslov izvorne skladbe uz dodatnu oznaku "obr.", kojoj prethodi točka-zarez. Kratica "obr." dodaje se također jedinstvenom stvarnom naslovu za transkripciju koju je napravio sam autor izvorne skladbe:

RAVEL, Maurice

[Pavane pour une infante défunte; obr.]

4.2.3.

Preradbe glazbeno-scenskih djela

Kad je tekst, radnja ili drugi neki tekstualni element glazbeno-scenskog djela prerađen ili je u takvo djelo umetnut potpuno novi tekst, pri čemu je promijenjen stvarni naslov, jedinstveni se stvarni naslov takve preradbe sastoji od stvarnog naslova izvornoga djela kojemu u okrugloj zagradi slijedi naslov preradbe. Npr.:

STRAUSS, Johann

[Die Fledermaus...]

[Die Fledermaus (Champagne sec)...]

[Die Fledermaus (Gay Rosalinda)...]

[Die Fledermaus (Rosalinda)...]

MOZART, Wolfgang Amadeus

[Così fan tutte (Die Dame Kobold)...] Die Dame Kobold (Cosi fan tutte) / bearbeitet von Carl Scheidemantel...

(Scheidemantel je napisao potpuno novi libreto prema književnom predlošku Calderón de la Barcae.)

4.2.4.

Djela većih vokalnih i vokalno-instrumentalnih oblika (opere, operete, oratoriji, kantate, mise i dr.)

4.2.4.1.

Ako su djela ove vrste izdana u obliku potpune partiture ili su izvorno bez instrumentalne pratnje odnosno samo uz pratnju instrumenta s tipkama, jedinstveni stvarni naslov sastoji se samo od izvornoga ili uobičajenoga stvarnoga naslova.

WAGNER, Richard

[Die Meistersinger von Nürnberg...] Die Meistersinger von Nürnberg, in 3 acts. Version française par Alfred Ernst.

English translation by Frederick Jameson.

4.2.4.2.

Vokalna i zbarska partitura

Ako je djelo izdano u obliku vokalne (24) ili zbarske (25) partiture, jedinstvenom se stvarnom naslovu toga djela dodaje skraćeni izraz "Vok. partitura" ili "Zbor. partitura":

HAENDEL, Georg Friedrich [Messiah. Vok. partitura...]

SULLIVAN, Arthur

[The Mikado. Zbor. partitura...]

4.2.4.3.

Posljednji element (osim u slučajevima spomenutim u t. 5.4) u jedinstvenom stvarnom naslovu za djela ove vrste jest podatak o jeziku na kojem je tekst pisan (s izuzetkom vokalno-instrumentalnih neliturgijskih djela izdanih na izvornom jeziku). Podatak se o jeziku navodi u skraćenom obliku (26) i prethodi mu točka, i to:

a) jedinstvenom se stvarnom naslovu dodaje kratica oznake za jezik na kojem je pisan liturgijski tekst za djela tipa misa, rekvijema, magnificata i sl. Npr.:

VERDI, Giuseppe

[Requiem. Engl.]

FAURE, Gabriel

[Requiem. Lat.]

b) podatak o jeziku (za više jezika abecednim redom) navodi se i za vokalna ili vokalno-instrumentalna djela čiji se tekst javlja (i) u prijevodu. Ako je jedan od jezika onaj kataložnoga centra, on se navodi na prvome mjestu, dok se jezik izvornoga izdanja, ako postoji, navodi na posljednjem. Npr.

BIZET, Georges

[Carmen. Njem.] Carmen : Oper in 4 Akten : Partitur...

BOITO, Arrigo

[Mefistofele. Vok. partitura. Engl. i tal.]

LENNON, John

[Let it be. Franc. i engl.] Let it be : en anglais et français / Lennon, McCartney

5. DIJELOVI GLAZBENOG DJELA (IZVACI)

5.1.

Jedinstveni stvarni naslov pojedinačno tiskanog dijela (izvatka) iz nekog glazbenog djela sadrži jedinstveni stvarni naslov cijeloga djela kojemu izvadak pripada te odgovarajuću oznaku i/ili stvarni naslov izvatka. Za stvarni naslov izvatka izrađuje se sporedna kataložna jedinica. Npr.:

SCHUMANN, Robert

[Album für die Jugend. Br. 2. Soldatenmarsch]

VERDI, Giuseppe

[Aida. Celeste Aida]

BRAHMS, Johannes

[Ungarische Tänze. Br. 5]

WAGNER, Richard [Rienzi. Uvertira]

BEETHOVEN, Ludwig van

[Simfonije, br. 1, op. 21, C-dur. Andante cantabile con moto]

5.2.

Ako se izvadak iz nekog glazbenog djela javlja pod istim stvarnim naslovom pod kojim su i drugi izvaci iz djela, a pritom nedostaje numeracija, jedinstvenom se stvarnom naslovu za takav izvadak dodaje potreban broj elemenata spomenutih u točkama 3-4. priloženih uputa:

[Concerti ecclesiastici. Sonata, limeni duhači, violina continuo]

[Concerti ecclesiastici. Sonata, kornet, violina, continuo]

[Der getreue Music-Meister. Sonata, flauta, continuo, G-dur]

[Der getreue Music-Meister. Sonata, flauta, continuo, F-dur]

5.3.

Za dva izvatka iz nekog glazbenog djela koja su tiskana zajedno glavna se kataložna jedinica izrađuje pod jedinstvenim stvarnim naslovom prvoga izvatka, dok se za drugi izrađuje analitička kataložna jedinica:

ROSSINI, Gioacchino

[II barbiere di Siviglia. Largo al factotum] Largo al factotum and Una voce poco fa, from The barber of Seville...

(glavna kataložna jedinica)

ROSSINI, Gioacchino

[II barbiere di Siviglia. Una voce poco fa]

(analitička kataložna jedinica)

5.4.

Ako su zajedno tiskana više od dva izvotka, upotrebljava se jedinstveni stvarni naslov za djelo u cjelini, kojemu se dodaje izraz "Izbor" (prethodi mu točka i podatak o jeziku ako je preveden tekst glazbenoga djela):

[Carmen. Njem. Izbor]

[Musikalisches Opfer. Izbor; obr.]

Ako je skladatelj iz dijelova nekog svog većeg djela sastavio suitu, tom se rječju nadomješta spomenuti izraz "Izbor":

[Peer Gynt. Suite, br. 2]

5.5.

Izuzetak od spomenutih propisa (vidi 6.3. i 6.4.) čini se kad su dva, tri ili više izvadaka numerirani u nizu. U tom se slučaju jedinstvenom stvarnom naslovu za cijelo djelo dodaje brojčani podatak o uzastopno numeriranim dijelovima skladbe:

[Ungarische Tänze. Br. 5-6]

6. DVA DJELA ZAJEDNO TISKANA

Ako su dva djela istog autora tiskana zajedno, za glavnu se kataložnu jedinicu odabire jedinstveni stvarni naslov prvoga djela. Za drugo se djelo izrađuje analitička kataložna jedinica s jedinstvenim stvarnim naslovom drugog djela. Npr.

CHOPIN, Frédéric

[Balade, klavir...] Balladen und Impromptus

glavna kataložna jedinica

CHOPIN, Frédéric

[Impromptus, klavir...]

analitička kataložna jedinica

SCHUBERT, Franz

[Simfonije, br. 6, C-dur...] Symphony no. 6 in C major ; Symphony no. 3 in D major...

glavna kataložna jedinica

SCHUBERT, Franz

[Simfonije, br. 3, D-dur]

analitička kataložna jedinica

7. ZBIRKE

Za zbirke od tri ili više djela istog skladatelja (izuzimaju se one vrste glazbenih djela definirane u točki 1.5.b i c) jedinstveni stvarni naslov formira se u skladu s točkama 7.1 - 7.5. Pri tome se ne navodi stvarni naslov zbirke, kako bi se za takva izdanja osigurao logičan i spretan raspored kataložnih jedinica u katalogu.

7.1.

Cjelokupna djela

Izdanja cjelokupnih autorovih djela ili znatnijeg dijela njegova opusa navode se pod jedinstvenim stvarnim naslovom "Djela":

PURCELL, Henry

[Djela] The works of Henry Purcell...

Ovom se kao i svim ostalim skupnim jedinstvenim stvarnim naslovima u točkama 7.2 - 7.5. može dodati kratica "obr." ako se radi o zbirkama koje sadrže obradbe, transkripcije i sl.

7.2.

Zbirke koje sadrže različite vrste glazbenih djela s područja vokalne glazbe, in-strumentalne ili instrumentalne komorne glazbe uvrštavaju se pod jedan od ovih oblika jedinstvenoga stvarnoga naslova:

[Djela, vokalna]

[Djela, instrumentalna]

[Djela, komorna]

7.3.

Zbirke koje sadrže različite vrste glazbenih djela ali za određen izvodički sastav navode se pod jedinstvenim stvarnim naslovom "Djela", iza kojega se pobliže označava izvodički sastav (prethodi mu zarez):

[Djela, zbor]

[Djela, orkestar]

[Djela, klavir]

7.4.

Zbirke koje sadrže djela istog glazbenog oblika navode se pod jedinstvenim stvarnim naslovom, koji sačinjava naziv glazbenog oblika i pobliže označen izvodički sastav. Potonji se izostavlja ako se podrazumijeva iz samog stvarnog naslova ili ako su sabrana djela namijenjena različitim vrstama izvodičkih sastava:

[Koncerti]

[Koncerti, klavir]

[Kvarteti, gudači]

[Solo-pjesme]

7.5.

a) U točkama 7.1 - 7.4. jedinstveni stvarni naslov ukazuje na cjelovitost zbirke unutar određenih granica ili je barem, shodno zastupljenosti djela, ta cjelovitost zbirke u znatnijoj mjeri ostvarena. Ako se radi o zbirci unutar određenih granica necjelovito sabranih djela, njezinu se jedinstvenom stvarnom naslovu koji odgovara jednom od spomenutih u točkama 7.1 - 7.4. dodaje riječ "Izbor":

[Djela. Izbor]

[Djela, orgulje. Izbor]

[Koncerti, klavir. Izbor]

b) Ako su izabrana djela redom numerirana, umjesto izraza "Izbor" navodi se pripadajuća numeracija:

BEETHOVEN, Ludwig van

[Sonate, klavir, br. 21-23] Sonata no. 21 in C major, op. 53 (Waldstein); Sonata no. 22 F major, op. 54 ; Sonata no. 23 in F minor, op. 57 (Appassionata)...

BEETHOVEN, Ludwig van

[Simfonije, br. 1-3] First, second, and third symphonies...

BILJEŠKE

1. Usp. Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 7, 3/4(1961), 176.

2. Usp. Smiraglia, Richard P. Uniform titles for music : an exercise in collocat-ing works. // Cataloging and classification quarterly. 9, 3(1989), 97-98.

3. Usp. Spalding, C. Sumner. Music authority files at the Library of Congress. // Music cataloging bulletin. 10, 10(1979), 5.

4. Code for cataloging music. Chapter 2, Title / compiled by a committee of the Music Library Association. Preliminary version issued by chapters. [S.l. : s.n.], 1941.
5. ALA Cataloging rules for author and title entries. 2nd ed. Chicago : American Librai y Association, 1949.
6. Library of Congress, Descriptive Cataloging Division. Rules for descriptive cataloging in the Library of Congress. Washington : The Library, 1949.
7. Code for cataloging music and phonorecords / prepared by a Joint Committee of the Music Librai y Association and the American Library Association. Chicago : ALA, 1958.
8. Code international de catalogage de la musique / Association internationale des bibliotheques musicales. Frankfurt [etc.]: C .F. Peters, 1957-75. 5 sv.
9. Anglo-American cataloguing rules. London : LA, 1967. Anglo-American cataloguing rules. 2nd ed. London : LA, 1978.
10. Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. 1. dio. Odrednice i redalice. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1986, str. 381.
11. Generički stvarni naslov sastoji se od općeg izraza za vrstu skladbe srodnoga naziva na različitim jezicima, tj. naziva za glazbeni oblik u užem smislu (sonata, simfonija...) ili naziva za tzv. slobodni glazbeni oblik (fantazija, capriccio, nocturno, intermezzo...). U AACR 2 ta se vrsta stvarnih naslova ne navodi pod tim nazivom, već opisno kao "stvarni naslov koji se sastoji samo od naziva za vrstu skladbe" (vidi t. 25.27B). U literaturi je ovaj naziv čest, pa ga i ovdje koristimo.
12. Distinktivni stvarni naslov svaki je onaj stvarni naslov koji nije po definiciji generički, tj. onaj koji nema odgovarajuće srodne oblike naziva za vrstu skladbe na različitim jezicima (npr. Gesänge, Lieder, chamber concerto, Konzertstück, Übung itd.), u kojima naziv za glazbeni oblik ne stoji samostalno (npr. Missa brevis, Symphonie fantastique, i sl.) i naposljetku koji uopće ne sadrži generički(e) izraz(e).
13. Ilustracije radi, spomenimo da Malcom Jones u svojoj knjizi Music librarianship. London : Clive Bingley, 1979, str. 29 navodi da su u Velikoj Britaniji sredinom 1978. u brojnim bibliotekama bila dostupna najmanje 22 različita izdanja Beethovenovih sonata za klavir te oko pola tuceta najnovijih, već tada rasprodanih. Nije teško pretpostaviti kako bi bez jedinstvenoga stvarnoga naslova sve te publikacije bile raštrkane na mnogim mjestima u katalogu.
14. Čest je, naime, slučaj da se podaci o broju opusa, tonalitetu i sl. ne nalaze na naslovnoj strani, već u naslovu nad notnim tekstom, na preliminarnim stranama ili ovitku.
15. Usp. Redfern, Brian. Organising music in libraries. Vol. 2. Cataloguing. London: Clive Bingley, 1979, str. 31.
16. Ibid., str. 57.
17. Code international de catalogage de la musique. Vol. 2. Limited code / compiled by Yvette Fedoroff. Frankfurt etc] : C. F. Peters, 1961, str. 39-40.
18. AACR 2 u t. 25.27A propisuje da se kao osnova za jedinstveni stvarni naslov odabire skladateljjev izvorni naslov na jeziku na kojem je izvorno formuliran. Nadalje, ako je neki kasniji stvarni naslov na istom jeziku poznatiji, može se navesti u zamjenu za izvorni. Predložene upute mogu slijediti one biblioteke koje sa sigurnošću uvijek mogu utvrditi izvorni oblik stvarnoga naslova, tj. koje posjeduju kvalitetne bibliografske izvore. Za sve druge, uglavnom manje biblioteke ovaj propis vjerojatno ne bi bio najprikladniji, pa se u t. 2.2. donose drugačija rješenja, koja se temelje na pravilniku AACR 1. Slično propisuje i IAML 3, što "odobravaju" i neki autori (usp. Redfern, op. cit., str. 35).
19. Tri točke (...) označavaju izostavljanje svih ostalih elemenata jedinstvenoga stvarnoga naslova neophodnih za jednoznačno identificiranje glazbenoga djela.
20. U t. 2.3. upotrijebljen je izraz "glazbeni oblik" kao ekvivalent onom u izvor-niku AACR 2 "the name of a type of composition" (naziv za vrstu skladbe) zato što ga smatramo srodnijim glazbenoj terminologiji na hrvatskom ili srpskom jeziku. Naime, pod "Vrstom skladbe" u nas se podrazumijeva i npr. instrumentalna skladba, vokalna i si. što ne implicira nikakav određeni glazbeni oblik na koji se zapravo odnosi spomenuta formulacija na engleskom jeziku u kontekstu AACR 2. Nadalje, t. 2.3. odgovara u potpunosti t. 25.27B AACR 2, osim što je izostavljen propis kojim se za stvarne naslove djela namijenjene koncertantnom izvođenju kao "étude", "fantasia", "sinfonia concertante" i sl. ne upotrebljava "engleski oblik naziva", kako je navedeno u AACR 2 (znači jezik kataložnog centra), već izvorni. Budući da je cijela formulacija dosta nejasna (npr. čemu je namijenjena sinfonia concertante ako ne koncertantnom izvođenju?), ona je ispuštena, to više jer se radi o nazivima za vrstu skladbe (doduše ne i nazivima za glazbeni oblik u užem smislu) čiji se srodni oblici javljaju i u drugim jezicima (vidi t. 2.3.). Stoga predlažemo da se ovi nazivi, a to vrijedi i za sve ostale nazive za glazbeni oblik, navode u onom obliku u kojem se javljaju u Muzičkoj enciklopediji, 2. izd. Zagreb : JLZ, 1971-1977.
21. AACR 2 u t. 25.27D predlaže zajednički izraz "duets" (dueti) za sva djela koja su naslovljena bilo kao duo, duet i si. U našoj glazbenoj terminologiji razlikujemo dva naziva: "duo" za skladbu namijenjenu dvama jednakim ili različitim

instrumentima kod kojih su dionice obaju instrumenata ravnopravne i "duet" (ili dvopjev) za skladbu namijenjenu dvojici pjevača s pratnjom ili bez nje. Stoga se standardnim kombinacijama komornih sastava može prema potrebi pridružiti sastav "duo" u navedenom značenju.

22. Za nazive instrumenata usp. Muzičku enciklopediju, 2. izd. Zagreb : JLZ, 1971-1977.

23. AACR 2 u t. 25.29H3 predvidio je da se podatku o izvodičkom sastavu koji nije instrument s tipkama dodaje kratica "acc." (accompanied), tj. u slobodnom prijevodu "uz pratnju". Kao jednostavnije i našem jeziku prikladnije rješenje predlažemo da se izostave riječi "pratnja", pa ostaju formulacije kao npr. "uz gitaru", "uz flautu" i sl.

24. Vokalna partitura poseban je oblik partiture u kojem su vokalne dionice zabilježene na posebnim sistemima, a iz orkestralnih dionica izrađen je klavirski izvadak.

25. Zborska partitura oblik je partiture u kojem su vokalne dionice zabilježene na posebnim sistemima.

26. Za skraćene oblike izraza za jezik, koji se primjenjuju u kataložnim centrima hrvatskoga ili srpskoga jezičnoga područja vidi Dodatak VII. Pravidnika i priručnika za izradbu abecednih kataloga. 2. dio. Kataložni opis. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1983, str. 652-655.